

Міністерство освіти і науки України
Інститут української мови НАН України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра сучасної української мови

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СИНТАКСИСУ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Матеріали Міжнародної наукової конференції,
присвяченої 110-річчю від дня
народження професора Іларіона Слинька

16–17 червня 2022 р.

Чернівці

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2022

УДК 811.161.2'367(08)

A 437

Актуальні проблеми синтаксису : сучасний стан і перспективи дослідження : матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 110-річчю від дня народження професора Іларіона Слинька (Чернівці, 16-17 червня 2022 р.) / за ред. С. Т. Шабат-Савки. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 246 с.

ISBN 978-966-423-718-2

Actual problems of syntax: current status and prospects of research : materials of the International scientific conference dedicated to the 110th anniversary of the birth of Professor Hilarion Slinko (Chernivtsi, June, 16-17, 2022) / resp. ed. S. T. Shabat-Savka. Chernivtsi : Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, 2022. 246 p.

Редакційна колегія:

Світлана Шабат-Савка, доктор філологічних наук, професор;

Іванна Струк, кандидат філологічних наук, асистент;

Наталія Шатілова, кандидат філологічних наук, асистент.

Тези доповідей надруковано в авторській редакції.

У збірнику представлено матеріали Міжнародної наукової конференції «Актуальні проблеми синтаксису: сучасний стан і перспективи дослідження», що відбулася 16–17 червня 2022 р. на філологічному факультеті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича з нагоди 110-річчя від дня народження професора Іларіона Слинька.

Для науковців, учителів, студентів – усіх, кого цікавлять актуальні питання синтаксичної теорії, аспекти функціонування різнорівневих мовних одиниць у дискурсивно-жанрових формах української мови, проблеми лінгвостилістики та лінгвоперсонології.

The materials of the International Scientific Conference «Actual Syntax Problems: Current Status and Prospects of Research» that was held on June 16–17, 2022 at the Faculty of Philology of Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovych on the occasion of the 110th anniversary of Professor Hilarion Slinko are presented in this collection.

For scientists, teachers, students – all who are interested in current issues of syntactic theory, aspects of the functioning of multilevel language units in discursive-genre forms of the Ukrainian language, problems of linguistic stylistics and linguistic personology.

ISBN 978-966-423-718-2

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2022

Олексенко О. Поетика номінативних речень.....	158
Павлик Н. Функційні можливості питальних речень як дискурсивних одиниць в українському епістолярії	160
Паладян К. Віршове перенесення як стилістичний елемент поезії Іона Мінулеску	162
Попова І. Деякі аспекти типологічної класифікації синтаксичних одиниць.....	164
Попович Н. Підмет з кількісним значенням в українській мові (на матеріалі повісті Ольги Кобилянської «Земля»)	166
Прийма Л. Синтаксичні структури-англіцизми в сучасній українській мові	168
Реуцька Н. Синтаксичні фігури та їхні конструкції у творчості Василя Пачовського (на основі поетичної збірки «Розсипані перли»).....	170
Романченко А. Структура номінативних речень у заголовках прогнозів погоди.....	172
Рошко С. Засоби вираження реальності / ірреальності в порівняльних конструкціях.....	174
Руснак Н. Висловлення-побажання в діалектних текстах буковинських говірок.....	176
Руснак Ю. Прагматичне навантаження окличних речень у гуморесці Ольги Кобилянської «Він і вона».....	178
Семашко Т. Компаративні фразеологічні одиниці: досвід закріплення стереотипних ознак	180
Скаб М. Синтаксична інтерпретація українського зверненого мовлення: здобутки та перспективи.....	183
Степаненко М. Семантична й формально-граматична поліфункційність новітніх публіцистично-політичних перифраз.....	185
Степаненко Н. Генітив зі значенням просторовості крізь призму досліджень з історичного синтаксису І. І. Слинька	192
Струк І. Синтаксична організація реплік-заперечень у драматичному тексті буковинських письменників	195
Сулима О. Валентність процесуальних дієслів у мові та мовленні.....	197

СИНТАКСИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ РЕПЛІК-ЗАПЕРЕЧЕНЬ У ДРАМАТИЧНОМУ ТЕКСТІ БУКОВИНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Іванна Струк

*кандидат філологічних наук, асистент кафедри сучасної
української мови Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
iv.struk@chnu.edu.ua*

Важливим способом репрезентації спілкування в драматичному тексті є діалог – основна форма, через яку здійснюється комунікативна функція мови. Основними рисами діалогічного мовлення є: 1) використання разом з вербальними засобами невербальних – міміки, жестів; 2) обмін репліками співбесідників; 3) яскрава емоційна забарвленість, виражена за допомогою інтонації; 4) невимушеність діалогічних реплік. Усі ці особливості діалогу характеризують його як різновид живого, розмовного мовлення, як художню форму відображення реального життя.

Основною одиницею діалогічного мовлення, на нашу думку, є діалогічна єдність – одна або кілька реплік, об'єднаних спільною темою та змістом. Репліка – це мінімальна структурна одиниця комунікативної діяльності мовця, що є стимулом чи реакцією на чуже висловлювання і пов'язана з ним за змістом і тематично. Репліку співвідносимо з різновидом речення, для якого характерна структурно-семантична завершеність, вираження певної позиції суб'єкта мовлення та відтворення відповідної комунікативної ситуації.

У діалогічних єдностях творів буковинських письменників (Ю. Федьковича, С. Воробкевича, С. Яричевського) виділяємо репліки початкової, центральної та завершальної фаз. Репліки основної (центральної) фази спілкування найбільш різноманітні й залежать від об'єктивних та суб'єктивних факторів комунікативної ситуації. З поміж-них на увагу заслуговують репліки-заперечення повідомлення, що виступають з семантикою прямого заперечення на поставлене запитання та репрезентовані здебільшого заперечним синтаксично нечленованим реченням *Ні*. Напр.:

ЗАМАШИСТИЙ. *Перепрошаю того добродія за дверима. Я думав, що ті драби, котрі перед хвилию втекли, оббивши мене.* І ГОЛОС ЗА СЦЕНОЮ. **Ні!** (Ярич., с. 242). Заперечне нечленоване речення *Ні* виступає як емоційно-нейтральне, проте воно може набувати модально-експресивних відтінків. У текстах творів Ю. Федьковича йому відповідає діалектно-просторічний варіант *Не*. Напр.: СЕКРЕТАР. *Сьогодні, то зараз?* ДОВБУШ. **Не!** (Федьк., с. 256).

У складі реплік, що виражають експресивне заперечення, фіксуємо службові слова: *Але ж ні; Та ні; Ще ні; Ба ні; О ні; Ой ні; Майже ні* та ін. Напр.: ПРАКСЕДА. *Що тут сталося? Боже мій! Певно щось страшного!* ОЛЯ (сміється). **Але ж ні, мамцю!** *Нічогосінько страшного!* (Ярич., с. 275). У ролі репліки-заперечення виступає й емоційне вигукове слово-речення *Борони Боже:* ЯРОСЛАВ. *А ви вже коли банкрутували, Шмулю? Га? ШМУЛЬ. Я? Борони Боже! А чи я грошей маю, як полови або як пороху, щоб я банкрутував?* (Ярич., с. 251). Заперечні слова-речення здебільшого є окремими самодостатніми репліками в розмові двох чи більше осіб: ЗАМАШИСТИЙ. *Ви його свояк, стрийко, вуйко чи, може, мамця?* І ГОЛОС ЗА СЦЕНОЮ. **Ні, Ні!** (Ярич., с. 241). Рідше вони вживаються у складі повнозначних речень для підсилення висловлення, як-от: МИКИТА. *Вертайся, Семене! Вернися, бо марне пропадеши, зла пригодонька тебе спіткає!* СЕМЕН. *Ні, ніколи!* (Федьк., с. 308). Підсилює заперечну думку мовця репліка з повтором: МАРІЙКА. *Навчу я його жінки слухати! Цілісінький день коло маржини, а в суботу щоб хоч завчасу прийшов! Ні, та й ні!* (Воробк., с. 314).

Семантичне навантаження та синтаксична організація реплік у драматичному тексті залежить від комунікативної ситуації, її учасників, їхніх вікових, соціальних чи національних характеристик, комунікативного наміру мовця та змісту висловлювання.

Список використаних джерел

Воробк. – Воробкевич С. І. Твори. Ужгород: Карпати, 1986. 562 с.

Федьк. – Федькович Ю. А. Твори в 2-х т. Т. 2. Київ: Дніпро, 1984. 463 с.

Ярич. – Яричевський С. Твори у 2-х т. Т. 2. Бухарест: Критеріон, 1978. 503 с.